

373.3.091.2(045)

В 43

**ВИКЛАДАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ**

**НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
ВИПУСК I**

Кривий Ріг—1995

СИМВОЛІКА КОЛЬСРІВ ЯК ЗАСІВ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ЛЮДИ

Т.І.Р е й з е н к і н а

Одним з першочергових завдань національної школи є формування самосвідомості, яка пов'язана з культурою мислення. Відомо, що самосвідомість це усвідомлення людиною самої себе, своїх здібностей, якостей, думок, почуттів, інтересів, дій, місця й ролі в природі та суспільстві. Самосвідомість спрямована на пізнання внутрішнього світу суб'єкта і його відношення до об'єктивного дійсності.

"Пізнай самого себе" – говорить східна філософія. Такою ж думки ще у ХІІ ст. був київський митрополит Ісидор Могिला. Він вважав, що тільки вислідивши природу, можливе пізнання Бога і самих себе.

З точки зору української національної ідеології самосвідомість людини містить у собі частину вселенського Розуму. Але реалізація всесвітнього ідеалу повинна здійснюватися без усунення національних відрізняючих рис, без заперечення національної суті, так як нація, в тому числі й українська, є складовою частиною людства, служить всесвітньому ідеалові, є початком вселенського. Можна припустити, що вселенське начало конструє ідеал особистості. Національна душа живе в особистому, утворює в його змісті, як писав видатний український вчений Г.Гуцковський, є його скарбом. Встановлення вселенського ідеалу особи веде до перетворення національного в особисте, а національна душа народу – це те, з чого виростає особисте.

Важливу роль у формуванні самосвідомості українців мають національні символи. Символіка – це один з засобів пізнання, процесу мислення людини. Відомо, що символи, відображаючи реальні явища, втілюють в дійсних образах інший досвід більш високого порядку. В них об'єднуються два світи – той, до якого символ належить предметно, і той, на який він вказує, тобто, позначає. Символ внутрішньо пов'язаний з тим, що символізує. Він стає знаком, який виник внаслідок взаємодії матеріального з духовним, несе енергію, вміщену в форму знака.

Відображаючи реальне, будучи його переробленою сутністю на новому рівні, символ є умовним позначенням чогось. В основі його

можуть знаходитися два пераги сприйнятливості. Верхній запобігає збільшенню відриву символу від реальності ніж нижчий. Символ є проявом внутрішньої сутності в зовнішній формі. Наприклад, в свіденій та світській символіці одяг – символ тіла. В площині такого мислення можна також навести приклад таїнства з одним з визначних символів древніх культур – дзеркалом. Дзеркало, хоч і відображає реальність, проте це відображення опосередковане. Якщо різними дзеркалами відхилити промені світла, то за кожним новим зображенням буде стояти своя неповторна таємниця. А однакового зображення не буде. Таким чином, символіка – особливий вид абстрактного мислення, пов'язаного з інтелектуальною діяльністю.

Розглянемо можливості формування національної самосвідомості молоді з використанням символіки кольорів.

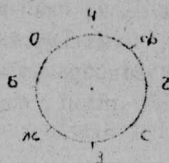
В символіку кольорів покладено глибокий духовний зміст. Наприклад, бірюзово-голубий колір символізує повітря, небо, духовний світ. Блакитний колір спонукає до споглядання, спокору та роздумів. Блакить неба – це проєкція світла на темряву. Синій колір – символ чистого неба, миру. Він ясний, погодилиий, як душа степовика-українця. Жовтий – це колір пшеничного лапу. Золотий колір нагадує спалахи на ясном небі, лене світло, до частоти якого варто прагнути. Цік кольорами є органічне співвідношення та зв'язок. Звернемося до найпростішої лінійної системи кольорів, де вони розміщені в тому порядку, в якому знаходяться у веселці. Така побудова була зроблена ще Ньютоном після того, як він одержав шляхом розкладання білого кольору.

Захоплений пошуками аналогій між кольором і звуком Ньютон розділив одержаний ним спектр на сім кольорів віддаючи осми тонам музичної гамми: червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний та фіолетовий.

Видатний художник В.Кандиновський уловлював символіку руху, асоціюючи її з кругом, який базується на рівновазі, протиставленні та протидії.

Символ круга у нього знаходить відображення у взаємодії

ч – червоний	ж – жовтий
ф – фіолетовий	б – білий
ч – чорний	с – синій
з – зелений	о – оранжевий

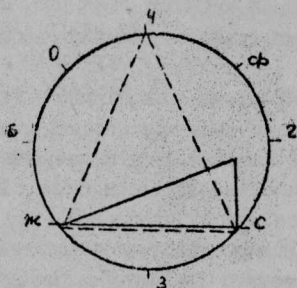

Діаграма I.

Зауважимо, що тема кругу по різному висвітлюється високими, філософами, художниками, обрастаючи все новими ознаками. Суть вічного руху знаходить відбиток в біблійній філософії в такій думці: суспільна кругова сфера – це символ вічного кругообігу життя. Кожний круг має свою значимість. Круг – магічна фігура, таємниця для душі.

Але наше життя не лише кругообіг. Існує ще й духовний трикутник, в якому верхня частина символізує собою духовність. Звернемося ще раз до круга взаємодії кольорів В.Кандицького. Спираючись на закон рівноваги, протидії та протилежності поєднуємо премою лінією точки, які означають жовтий, синій чи блакитний /як різновид синього/ кольори.

Ідея графічного вираження системи кольорів підказує, що ктн-ці спектру /основні кольори/ мають тенденцію замкнутися: синій кінець через жовтий переходить у чорний, ніби-то вступає у боротьбу з темнотою. В даному разі у вершині трикутника розташований жовтий колір.

Малюнок 2.

Якщо увести круг взаємодії кольорів у русі, то у вершині Духовного трикутника може бути розташований синій колір. Тоді синій чи блакитний кольори вступають у взаємодію з червоним та жовтим кольорами. /Див. малюнок 2/.

Зауважимо, що в процесі діяльності кожна людина породжує енергію. Цейхвіні якості можуть мати відображення у кольорах. Потяг українців до конкретних чистих тонів, відображених у символі, пов'язаний перш за все з вищим рівнем духовності нації. Бо жовтий колір символізує собою світло сонця. Блакитний – символ глибокої внутрішньої енергії. Сполучення їх символізує стійкість і міцність Духу українців, окраєність внутрішнього горіння,

прагнення до творчості, самоглиблення, роздумів. Нам здається, що звертання до таких форм Духовності буде сприяти формуванню національної самосвідомості в учнів та студентської молоді.

Помітимо, що українці багатий духовний зміст бачили і в інших кольорах, а не тільки в жовтому та блакитному. Відомо, що калина є символом українського роду. Колись у сиву давнину вона пов'язувалася з народженням Весівиту, вогненної трійці: Сонця, Місяця і Зорі. Тому і назву свою має від давньої назви Сонця – коло. А оскільки ягоди калини червоні, то й стали вони символом крові та навімирущості роду. Ось через це весільні рушники, дівочі і навіть парубочі сорочки тяжкі тими м'ягкими гронами. Міцний космотворчий український ланцюжок: кралелька крові – жінка – народження – Україна – Відродження.

У полі калина,
У полі червона, –
Хоршенько цвіте.
Ой रहे наш красний,
Рече нам прекрасний,
Не дураймося, признаваймося,
Во багачько нас є.

Сполучення жовтого та блакитного кольорів у національному прапорі України не є випадковим. Воно передає витончені почуття, притаманні нашій і відображає потребу українського народу в гармонії та красі, прагнення жити в мирі та згоді, всевітньому братстві народів.